

توسعه پایدار (بخش اول)

توسعه پایدار یعنی تامین نیازهای امروز بدون این که توانایی نسل های آینده را در برآوردن نیازهایشان به خطر بیافتد.

توسعه پایدار یکی از موضوعات اصلی مورد بحث محافل توسعه و برنامه ریزی دنیا است. اما مفهوم توسعه پایدار و اهمیت آن چیست؟

در این مقاله ما بر آن شدیم تا ابتدا درباره مفهوم توسعه پایدار و اهمیت آن صحبت کنیم. در چاپ های بعدی فصلنامه جزئیات توسعه پایدار، تعهد صنعت روانکار و رویکرد شرکت افزون روان در قبال این مهم شرح داده خواهد شد.

مفهوم توسعه پایدار

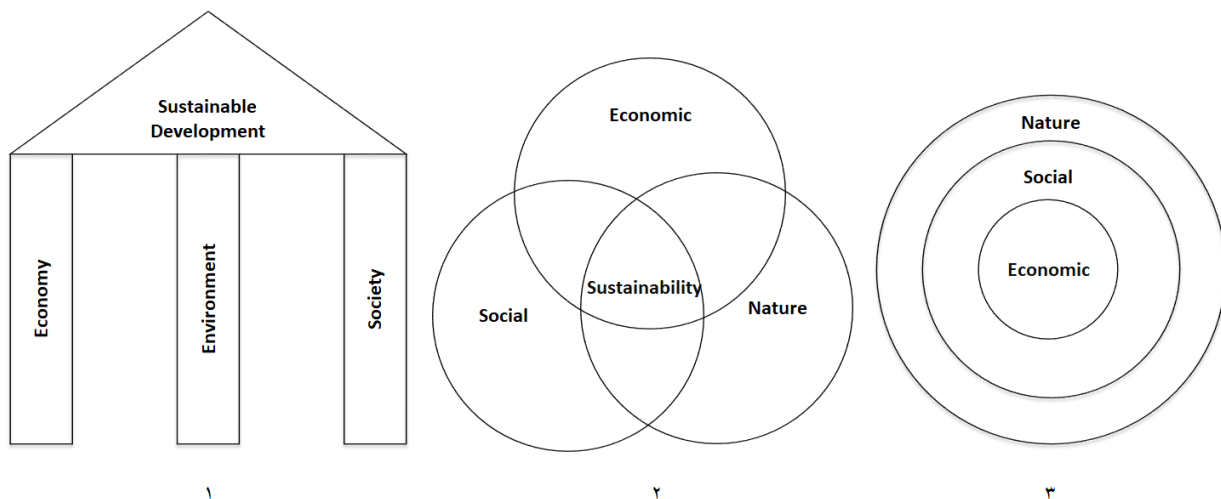
توسعه پایدار مفهوم پیچیده ای است که به واسطه ی پیامدهای منفی زیست محیطی و اجتماعی ناشی از رویکردهای توسعه ی یک جانبه ی اقتصادی پس از انقلاب صنعتی و تغییر نگرش بشر به مفهوم رشد و پیشرفت پدید آمده است

و جنبه‌های مختلفی همچون تأثیر گازهای گلخانه‌ای، تغییرات آب و هوایی، تخریب لایه اوزن، تخریب زمین، کاهش منابع غیر تجدیدپذیر، آلودگی هوای شهرها را در بر می‌گیرد. توسعه پایدار به معنی "توسعه‌ای که نیازهای حال حاضر را برآورده می‌کند بدون این که توانایی نسل‌های آینده را در برآوردن نیازهایشان به خطر اندازد" در سال ۱۹۸۷ از سوی کمیسیون برانتلند^۱ سازمان ملل تعریف شد. این مفهوم راه‌حلی را برای حفاظت از محیط زیست، توسعه اجتماعی و اقتصادی ارائه می‌دهد تا بتواند از بروز مسائلی همچون نابودی منابع طبیعی، تخریب سامانه‌های زیستی، آلودگی، تغییرات آب و هوایی، افزایش بی‌رویه‌ی جمعیت، بی‌عدالتی و پایین آمدن کیفیت زندگی انسان‌های حال حاضر و آینده جلوگیری کند. از این رو، تمرکز توسعه پایدار نه تنها بر روی حفاظت از محیط زیست بلکه بر روی رفع نیازهای گوناگون همه افراد در جوامع موجود و آینده، ارتقای رفاه شخصی، انسجام و شمول اجتماعی، و ایجاد فرصت‌های برابر نیز می‌باشد. به طور کلی، در توسعه پایدار، سه جنبه اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی با هم به طور کامل در تعامل هستند و اغلب محققان در این سه جنبه اصلی^۲ پایداری را بررسی می‌کنند.

برای ساده‌سازی و درک بهتر مفهوم توسعه پایدار تعدادی مدل ارائه شده است. از سه ستون برای نمایش توسعه پایدار در شکل شماره ۱-۱ استفاده شده است که به در نظر گرفتن عرصه‌های اجتماعی، زیست‌محیطی و اقتصادی در کنار هم برای دستیابی به توسعه پایدار تأکید می‌کند. با این حال به دلیل عدم ارتباط این سه حوزه علی‌رغم لزوم ادغام آنها برای دستیابی به توسعه پایدار از این مدل کمتر استفاده می‌شود. در مدل دوم (شکل شماره ۱-۲) تلاش شده است با همپوشانی حلقه‌ها، توسعه پایدار در محل تلاقی بهتر نشان داده شود که ناحیه کوچک همپوشانی نسبت به کل حوزه، ماهیت ناپایدار بسیاری از فعالیت‌ها را به تصویر می‌کشد. لازم به ذکر است که این مدل از این موضوع که دستیابی به توسعه پایدار در عمل نیازمند یکسری توافقات در حوزه‌های مختلف است، حمایت می‌کند. مدل سوم (شکل شماره ۱-۳) که برای نمایش توسعه پایدار ارائه شده است به شکل حلقه‌های متحدالمرکز یا "تو در تو" است که در آن حوزه‌های اقتصاد و اجتماع در حلقه وسیع محیط زیست تعبیه شده‌اند و نشان دهنده‌ی این واقعیت است که این محدودیت‌های زیست محیطی هستند که یکسری محدودیت‌ها را برای فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی تعیین می‌کنند. در واقع این مدل تصویر بهتری از نحوه وابستگی اساسی همه فعالیت‌های بشر به طبیعت را ارائه می‌دهد و به وضوح نشان می‌دهد که چگونه فعالیت‌هایی که به عملکرد سیستم‌های طبیعی آسیب می‌رسانند، در نهایت اساس وجود خود انسان را تضعیف می‌کنند.

^۱ Brundtland Commission

^۲ Triple Bottom Line

شکل شماره ۱. مدل‌های ارائه شده برای ساده‌سازی مفهوم توسعه پایدار.

پایداری اقتصادی

پایداری اقتصادی بر سیستم تولیدی دلالت دارد که سطح مصرف فعلی را بدون به خطر انداختن نیازهای آینده برآورده می‌کند. بسیاری از چارچوب‌هایی که برای ارزیابی فعالیت‌های اقتصادی (تولید، توزیع و مصرف) پایه‌گذاری شده است با مفاهیم پایداری اقتصادی و اجتماعی در تضاد هستند. به عنوان مثال رشد اقتصادی همواره به عنوان یک دغدغه اصلی در اقتصاد جهانی شناخته می‌شود اما اغلب عوامل مهمی مانند کاهش و آلودگی منابع طبیعی در این پارامتر نادیده گرفته می‌شود. در واقع، این افزایش تقاضا برای کالا و خدمات است که به عنوان نیروی محرک، بازارها را هدایت می‌کند و توجهی به آثار منفی زیست‌محیطی آن‌ها نمی‌شود. بنابراین، در پایداری اقتصادی تصمیمات اتخاذ شده باید تمام ابعاد پایداری را در بگیرد.

اقتصاد پایدار در پی یافتن تعادل، میان رشد تولید و رشد جمعیت است. در واقع یک اقتصاد پایدار، اقتصادی است که برای تراز کردن رشد با تمامیت محیط زیست، ایجاد شده است.

پایداری اجتماعی

پایداری اجتماعی مفاهیمی همچون برابری، توانمندسازی، دسترسی به امکانات، رفاه، آموزش، بهداشت، مشارکت در عرصه‌های اجتماعی، هویت فرهنگی و ثبات نهادی را در بر می‌گیرد. این مفاهیم دلالت بر این اصل دارد که چون توسعه برای مردم است، پس مردم باید در نظر گرفته شوند. اساساً، پایداری اجتماعی به معنای یک سیستم اجتماعی است که کاهش فقر از اهداف آن می‌باشد و در مفهوم بنیادی‌تر به پیوند بین شرایط اجتماعی مانند فقر و تخریب محیط زیست می‌پردازد. در این راستا، پایداری اجتماعی بر این نکته تمرکز دارد که کاهش فقر نباید منجر به تخریب محیط زیست و بی‌ثباتی اقتصادی شود.

ایجاد تعادل جنسیتی (برابری جنسیتی) در موقعیت‌های شغلی در یک جامعه برای بهبود کارایی یکی از مصادیق پایداری اجتماعی است.

پایداری زیست محیطی

مفهوم پایداری در محیط زیست به طبیعت مربوط می‌شود و اینکه چگونه طبیعت برای تداوم زندگی انسان مولد و مقاوم باقی می‌ماند. در واقع، پایداری زیست محیطی به یکپارچگی اکوسیستم و ظرفیت طبیعت دلالت دارد. این امر مستلزم این است که سرمایه‌های طبیعی به طور پایدار به عنوان ورودی‌های اقتصادی و همچنین ظرفیت طبیعت برای زباله‌های تولیدی در نظر گرفته شوند. این بدان معناست که منابع طبیعی نباید سریع‌تر از بازتولید آنها توسط طبیعت برداشت شوند و همچنین زباله‌ها نباید با سرعت بیشتری از توانایی طبیعت برای جذب آنها منتشر شوند. در واقع، حفظ تعادل در کره زمین با در نظر گرفتن این محدودیت‌ها امکان پذیر است.

حفاظت از محیط زیست در آینده و توسعه نوسازی محیطی، اجتماعی و حاکمیتی پایدار^۳ (ESG) با استفاده از فناوری منابع تجدیدپذیر برای کاهش آلودگی و حفاظت از سیاره زمین.

اهداف توسعه پایدار

اهداف توسعه پایدار^۴ (SDGs) که به عنوان اهداف جهانی نیز شناخته می‌شود، در سال ۲۰۱۵ توسط همه کشورهای عضو سازمان ملل متحد به عنوان یک فراخوان جهانی برای پایان دادن به فقر، حفاظت از کره زمین و اطمینان از برابری همه مردم از صلح و رفاه تا سال ۲۰۳۰ به تصویب رسید (شکل شماره ۲). هفده هدف SDG عبارتند از: (۱) ریشه کن کردن فقر، (۲) از بین بردن گرسنگی، (۳) سلامت و رفاه خوب، (۴) آموزش باکیفیت، (۵) برابری جنسیتی، (۶) آب پاک و بهداشت، (۷) انرژی مقرون به صرفه و پاک، (۸) کار شایسته و رشد اقتصادی، (۹) صنعت، نوآوری و زیرساخت، (۱۰) کاهش نابرابری، (۱۱) شهرها و جوامع پایدار، (۱۲) مصرف و تولید مسئولانه، (۱۳) اقدام اقلیمی، (۱۴) زندگی زیر آب، (۱۵) زندگی در خشکی، (۱۶) صلح، عدالت و نهادهای قوی، (۱۷) مشارکت اجتماعی برای تحقق بخشیدن به اهداف.

با قطعنامه سازمان ملل متحد در تاریخ ۶ ژوئیه ۲۰۱۷ که توسط مجمع عمومی به تصویب رسید، اهداف توسعه پایدار "عملی‌تر" شدند. این قطعنامه، اهداف خاصی را برای هر هدف همراه با شاخص‌هایی که برای اندازه‌گیری پیشرفت به سوی آن مورد استفاده قرار می‌گیرند، مشخص می‌کند. ۱۷ هدف SDG، گسترده و وابسته به یکدیگر

3 Environmental, Social and Governance

4 Sustainable Development Goals

هستند، به این معنی که اقدام در یک زمینه بر نتایج سایر حوزه‌های نیز تأثیر می‌گذارد بنابراین توسعه باید به گونه‌ای باشد که پایداری اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی را متعادل سازد. سال تحقق این اهداف بین سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۳۰ می‌باشد، لازم به ذکر است برای تحقق برخی از این اهداف، تاریخ پایانی ذکر نشده است.

شکل شماره ۲. هفده هدف توسعه پایدار تعیین شده توسط سازمان ملل متحد.

نتیجه‌گیری

توسعه‌ی پایدار فرآیندی است که آینده‌ای مطلوب را برای جوامع بشری متصور می‌شود که در آن شرایط زندگی و استفاده از منابع، بدون آسیب رساندن به یکپارچگی، زیبایی و ثبات نظام‌های حیاتی، نیازهای انسان را برطرف می‌سازد. در واقع توسعه‌ی پایدار سعی دارد به پنج نیاز اساسی یعنی تلفیق حفاظت و توسعه، تأمین نیازهای اولیه زیستی انسان، دستیابی به عدالت اجتماعی، خودمختاری و تنوع فرهنگی و حفاظت از یکپارچگی اکولوژیکی پاسخ گوید. سازمان ملل متحد با تعیین ۱۷ هدف برای دستیابی به توسعه پایدار و تصویب آن به عنوان قطعنامه توسط کشورهای عضو، اجرایی کردن این تعهد جهانی و جسورانه را تا پایان ۲۰۳۰ سرعت بخشیده است. دستیابی کامل به این اهداف نیازمند مشارکت عمومی احاد مردم و در همه‌ی زمینه‌هاست.

مراجع

1. Adams, W.M. (2009) Green Development, third edition, Routledge, Abingdon. This is a more advanced text but provides a thorough review of both mainstream ideas in environment and development thinking and how these have been challenged, including from within the developing world.
2. Potter, R.B., Binns, J.A., Elliott, J.A. and Smith, D. (2008) Geographies of Development, third edition, Pearson Education Limited, Harlow. A good overview text for understanding the major issues in development.
3. WCED (World Commission on Environment and Development) (1987) Our Common Future, Oxford University Press, Oxford. The landmark text that first defined the concept of sustainable development and identified the linked challenges of environment and development for the global community. It continues to shape how sustainable development is understood and pursued in practice.
4. Willis, K. (2011) Theories and Practices of Development, second edition, Routledge, Abingdon. A very accessible and readable introductory text for understanding the key development theories and how these have shaped development interventions in practice.
5. Jennifer A. Elliott. (2013), An introduction to sustainable development, fourth edition, Routledge perspectives on development.
6. Justice Mensah. (2019), Sustainable development: Meaning, history, principles, pillars, and implications for human action: Literature review.
7. Justice Mensah | (2019) Sustainable development: Meaning, history, principles, pillars, and implications for human action: Literature review, Cogent Social Sciences, 5:1, 1653531, DOI: 10.1080/23311886.2019.1653531

وبسایتهای

1. <https://www1.undp.org/content/oslo-governance-centre/en/home/sustainable-development-goals.html>